

Malta, l'altra illa catalana de la Mediterrània

Autor: Martí Crespo

Data de publicació: 22-04-2020

Com a casa: viatjant pel món a la recerca d'obres, edificis, monuments i personatges que ens remetien a casa nostra. Article d'en Martí Crespo a l'edició de Vilaweb del 6 de desembre del 2019. La presència amagada dels catalans a Malta.

La política maltesa experimenta una crisi sense precedents d'ençà de l'assassinat el 16 d'octubre de 2017 de la periodista Daphne Caruana Galizia al nord de l'illa mentre investigava la connexió d'empresaris i polítics locals en la trama d'evasió fiscal mundial dels papers de Panamà. L'onada d'indignació popular arran de la seva mort violenta ha acabat derivant, dos anys després, en greus sospites d'implicació vers membres del govern laborista maltès i la dimissió recent de dos ministres, Konrad Mizzi i Chris Cardona, a més del cap de gabinet, Keith Schembri, i del mateix primer ministre, Joseph Muscat.

Tot aquest rebombori polític i mediàtic ha posat al descobert molts aspectes foscs de l'establishment d'aquest petit arxipèlag mediterrani i, del nostre país estant, també alguns detalls històrics que ens toquen de prop: la presència abundant de cognoms de sonoritat o procedència catalana. Perquè, no us sonen pròxims Muscat i Cardona? Així com l'origen exacte del primer no és del tot clar, el segon no deixa lloc a dubtes. De fet, el lingüista i expert en onomàstica maltesa Mario Cassar situa Cardona en el top 100 dels gairebé vint mil cognoms que apareixien al cens del 2011. Segons un estudi seu, el 76% de la població porta un d'aquests cent cognoms, entre els quals hi ha els també molt comuns Vella (inclòs en el top 10) i Abella, considerats d'origen català.

Els cognoms maltesos, explica Cassar, es poden dividir en tres grans grups: els semítics, arribats arran de l'ocupació àrab (del 870 al 1090); els romànics, introduïts en la dominació normando-angevina (1091-1282), catalanoaragonesa (1282-1530) i templera, quan els cavallers de l'orde militar de Sant Joan de Jerusalem van haver de fugir de Rodes; i els britànics, d'ençà que Malta i Gozo van quedar sota l'òrbita de Londres (del 1814 al 1964). La diversitat de llinatges, doncs, és una mostra més de la complexitat històrica i lingüística de Malta, cruïlla de cultures i civilitzacions enmig de la

En un altre estudi, Geoffrey Hull va analitzar els vuitanta-cinc principals cognoms presents en l'època de la integració a la Corona d'Aragó i va establir que el 9,5% eren catalans, 'destinats a arrelar permanentment entre la població maltesa', com per exemple Abela, Bonavia, Desguannes, Formosa, Grima, Portelli i Tonna. I els professors de la UAB Carles Biosca i Carles Castellanos, que aquests últims anys han investigat profundament la influència catalana en la llengua i l'onomàstica malteses, afegien en un treball posterior que als segles XIV i XV ja s'hi documenten cognoms ben nostrats com ara l'esmentat Abella, Almirall, Bestardes, Cardona, Ferriol, Ferrer, Girabert, Martí, Morell, Muscat, Paludàries, Ribera, Ribes, Ros, Rosselló, Riera, Soler i Torres, alguns dels quals ben vius actualment. 'L'article onomàstic catalanooccità en (del llatí dominem) també es documenta a Malta en casos com Indalmai (en Dalmai), Ingarao (en Guerau), Impalau (en Palau), In Castella (en Castella)...', un tret que demostra un contacte lingüístic significatiu entre el català i el maltès, sobretot en la comunicació oral', hi destacaven.

Un altre investigador incansable de les traces catalanes a Malta, el biòleg Pere Alzina, afegeix a la gens negligible llista de cognoms que han perdurat fins avui: Abela, Callús, La Porta, Cassola, Bonet, Barberà, Dalmàs, Grech, Montfort, Nowell, Rull, Saura, Tortell i Vella, a banda l'irrecognoscible Inguanez, l'adaptació del Guanech o Desguanech amb l'article en. I, a partir d'unes quantes fonts estadístiques i bibliogràfiques, fa un càlcul aproximat: un 15% de la població de Malta porta actualment algun cognom d'origen català cert i provat, una xifra que gairebé es duplica si hi afegim els que possiblement tenen un origen català.

Tot plegat és el resultat de dos segles i mig de domini catalanoaragonès a l'illa, durant els quals van arribar constantment catalans provinents tant de la península Ibèrica com de Sicília (soldats, mercaders i comerciants, jueus fugint dels pogroms a la Corona d'Aragó, nobles i eclesiàstics...), com també és fruit del pes posterior de nombrosos grans mestres de l'Orde de Malta de parla catalana que van governar el territori de mitjan segle XVI fins a l'ocupació napoleònica. És el cas de l'aragonès Joan d'Homedes, el valencià Ramon Perellós i els mallorquins Ramon Despuig, Rafael Cotoner i Nicolau Cotoner, que va fer bastir la principal línia de fortificacions de les Tres Ciutats de Vittoriosa, Senglea i Cospicua, coneguda encara avui pel nom de la 'Cotonera'. El seu escut apareix a les fortificacions i també és l'oficial del municipi de Cospicua.

I una mica més: Els cavallers catalans a Malta van fer servir com a idioma oficial el català fins al principi del segle XIX. És palès a la catedral de Sant Joan, a la Valletta, recoberta de làpides multicolors on es poden veure noms i escuts de cavallers catalans, mallorquins i valencians, sobretot a la capella de Sant Jordi. I a la de l'oratori o de Sant Joan Baptista hi ha la làpida del mallorquí Nicolau Abrí Descatllar, l'epitafi del qual va ser escrit el 1794 en català: 'Aquí descansen les cendres de fra Nicolau Arri-Dezcallar, gran prior de Catalunya, com[ana]dor d'Esplugu Calba y de Barcelona. Pecador miserable. Morí als 21 novembre 1794.'

Una altra porta de la línia Cotonera (Malta)

MÓN > EUROPA

06.12.2019 21:50

Martí Crespo

[Chttps://www.vilaweb.cat/noticies/com-a-casa-malta-illa-catalana-mediterrania-cognoms/](https://www.vilaweb.cat/noticies/com-a-casa-malta-illa-catalana-mediterrania-cognoms/)